

АНТРОПОЛОГІЯ БЕЗОДНІ: ЖАХ І РЕГІТ

Гончаров С., Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Харків),
email: Sementulpanov@gmail.com, orcid 0000-0001-8116-0804.

Мова йде про небезпеку антропології Безодні, котру несе на українську землю держава-терорист Росія. Схильна до жорстокості заради жорстокості, вона зближує жах та регіт як символи тотальної деструкції земного та божественного порядків заради прориву до мороку Безодні, що детально описує у власних творах Юрій Мамлеєв.

Ключові слова: Безодня, жах, регіт, метафізика, війна, Мамлеєв.

ANTHROPOLOGY OF THE ABYSS: HORROR AND GUFFAW

Honcharov S., V. N. Karazin Kharkiv University, email: Sementulpanov@gmail.com,
orcid 000-0001-8116-0804.

We are talking about the danger of the anthropology of the Abyss, which Russia – the terrorist state – brings to Ukrainian land. Russia is prone to cruelty for cruelty's sake, it pulls together horror and guffaw as symbols of total destruction of earthly and divine orders for breakthrough into the gloom of Abyss. That is what Yuri Mamleev thoroughly describes in his works.

Key words: Abyss, horror, guffaw, metaphysics, war, Mamleev.

Зараз кожен із нас тим чи іншим чином протистоїть Безодні «русского міра», котра прийшла в наші домівки. Протистояння це складне та охоплює собою як фізичні, так і метафізичні рівні. Наша культура, наша ідентичність, сама наша присутність знаходиться в постійній небезпеці, сьогодні ми відчуваємо свою «висунутість у Ніщо», за словами Гайдеггера, мабуть, як ніколи раніше. Гайдеггер сповіщає нас, що зустріч із Ніщо супроводжується жахом, коли лякається людина як така. Цей жах не має предмету, оскільки його викликає дотик до Ніщо. Наше буття сьогодні прямо таки повниться жахом, однак придивляючись до легковажної жорстокості ворога, ми можемо спостерігати в ній зловісний регіт як вищу стадію зневаги до ідеї Блага, як наближення пільми Безодні. Протягом усієї війни офіційні заяви Росії щодо атак високоточною зброєю лише по військових об'єктах, організації зелених коридорів та готовності до дипломатичних рішень неодмінно підкріплюються знищенням лікарень, шкіл, дитячих садків, розстрілами зелених коридорів та проведенням псевдореферендумів на окупованих територіях. Що ж це – військово-політичний цинізм, чи дещо більше?

Російський письменник та філософ-традиціоналіст Юрій Мамлеєв розробив власне вчення про Безодню, котра знаходиться по той бік Абсолюту й у якій панують принципово інші, невідомі закони. Безодню він пов'язує з Росією та визначає останню як «носію особливих прихованих метафізичних якостей». На його думку, саме російська душа лишається невдоволеною богореалізацією та прагне виходу в недосяжну трансцендентність. Однією з умов руху до Безодні за Мамлеєвим є «позитивізація всіх негаций», тобто якщо Абсолют це повна реалізація добра та зняття темних сторін світлом благодаті, то у Безодні смерть та насилля отримують власну позитивність, автономію. Подібне налаштування сьогодні ми повсюдно зустрічаємо, коли мова йде про російську армію: небачена жорстокість як до чужих так і до своїх, кепкування над людяністю,

застосування кривавого насилля та тортур без будь-якої цілі до цивільного населення, безжалісна деструкція як *принциповий засіб* та *остаточна мета*.

У власній метафізичній прозі Мамлеєв постійно зображає цю темну та сповнену хаосу Росію, яку він любить ще називати «Расея». Однією з особливостей персонажів, котрими повниться Расея, є нелюдський регіт, що супроводжує розгортання жаху. Мамлеєвські сюжети сповнені не просто насилля та різноманітних форм маргіналії і девіацій, але й особливим їх прийняттям, навіть любов'ю до них. Земний устрій із його поступовим вибудовуванням добробуту настільки неприйнятний для жителів Расеї, що ті ненавидять безвинних за їх безвинність, а до кривавих вбивць та навіжених ставляться з розумінням, якщо навіть не з відкритою симпатією. Так звана «широка таємнича російська душа» в своєму розгульництві швидко й нахабно доходить до таких роздумів, котрі проголошує один із героїв книги «Світ і регіт»: «А якщо про Росію, то Російська імперія, СРСР, Російська Федерація – це оболонка, панцир, а насправді була і є одна Расея-матінка нічим у глибині своїй потаємній не зворушена. Одна Расея, а по ній гуляє лиха людина – лиха в душі, в інтелекті. То незбагненне шукає, то пісні співає, то біля чорної діри танцює або зі смертю в піжмурки грає. І нічого окрім Расеї немає! І нічого більше не треба!» (*тут і далі переклад мій. – С. Г.*). Можна заперечити, що то всього-на-всього персонаж роману несповна розуму, однак, як щодо президента Путіна, котрий «жартує», що Росія ніде не закінчується та лякає весь світ ядерною зброєю? Окупація територій Грузії, захоплення Ічкерії, вторгнення в Сирію, війна в Україні – це теж жарти та вигадки?

Типаж Мамлеєвських сміхунів – істот, котрі ще мають людську подобу, однак переповнені потойбічним реготом є *симптоматичним*. Майже в кожному романі Мамлеєва ми зустрічаємо тих, кому смішним є весь земний та небесний порядок, вони безумці, а їх скажений регіт лякає ще дужче за голий жах. Такий регіт стає ніби продовженням жаху, його розкриттям, адже те, що звичну людину шокує, те може веселити чортів Безодні. Коли людина рухається до абсолютної темряви, коли вона ігнорує любов та Бога, тоді вона вже втрачає не просто гуманізм, але й людську подобу, образ божий. Тоді муки Христа, загиблі на війні діти, скалічені людські долі не викликають суму та жалю, а сприймаються як безглуздя чи навіть свято. І знов ніби художнє зображення дійсності, гра уяви, однак чи назвемо ми усміхнені заклики російського пропагандиста Антона Красовського топити та спалювати українських дітей, або ж його веселі танці після руйнівних обстрілів українських міст лише чимось образним, несерйозним?

Тема моторошного потойбічного реготу сповнює і майже всю поезію Мамлеєва, показовою є збірка «Небачена бувальщина». Регіт у ній – свідоцтво антропологічних змін, відхід від образу та подоби Божої до глибин темної Безодні в якій панує жах: «Реготушкін, безглуздий і моторошний, / Бродить дико по таємних кутах. / Одинокі вікна-виродки / Віддаються похмурим мріям. / Ось підходить до джерела мороку / І влізає в нього з головою... / Його регіт, піднятий на страху, / Розмовляє сам із собою». Сьогодні ми боремося не просто за власну незалежність, однак і за метафізичний вектор збереження антропології блага. Поки ми не приймаємо війну як норму, поки не цураємося земних дрібниць та малої краси, ми лишаємося людьми. Допоки будь-які людські жертви – це трагедія, а деструкція та насилля не віднаходять виправдань, доти ми ще не в пастці Безодні, до якої нас насильно під виглядом «звільнення» веде Росія. Сміх – це одна з принципових особливостей людини, котра відрізняє її від тварин, однак не слід забувати,

що потяг до комічного – це потяг до радості та щастя, а не до цинізму хай би й потойбічного.

Нам не смішно. І будь-яка зневага до людського горя для нас підозріла. Нехай Расея вважає, що українське суспільство не вирвалося з земних координат, не усвідомило метафізичних основ «руського битія» та «руської тоскі», проте вона чітко має почути та побачити наш спротив. Якщо для них регіт – це новий рівень жаху, його розгортання у світовому масштабі, то для нас навпаки – це подолання болю та відчаю, а головне надія на перемогу миру та благополуччя. «Ми як мученики потрапимо до раю, а вони просто здохнуть», «подобається, не подобається – терпи, моя красуня», «хто як обзивається – той так і називається», «мерзни, мерзни, вовчий хвіст», «цап-царап», – мабуть, то репліки безумця-сміхуна з Мамлеєвської прози, ай ні, – то вислови Володимира Путіна – президента Росії, котрий зовсім не экс-комік, а холоднокровний КДБіст. Сміється той, хто сміється останнім і сподіваємось, що це буде сміх свободи та миру незалежної України, а не регіт «руського міра» над Безоднею.